2024 ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE PAG. 91–103
PHILOLOGICA 3

K OTÁZCE STYLU ČESKÝCH A POLSKÝCH VEŘEJNÝCH NÁPISŮ

ANDRZEJ CHARCIAREK

ABSTRACT
On the question of style of Czech and Polish public notices
The article analyzes Polish and Czech public notices from the perspective of their stylistic features. It focuses on similarities and differences between public notices and specific administrative documents. Much attention is paid to two terms: notice/notification and rules/regulations, terms denoting both public notices and documents. The analysis concentrates on the first type and is illustrated with authentic notices found in the public spaces of Polish and Czech cities.

Keywords: public notices; stylistics; pragmatics; speech acts; Czech; Polish

Veřejné nápisy[1] nebyly v polské a české lingvistice dosud celkově prozkoumány. I když nápisy mají psanou podobu, analogickou administrativním textům, na rozdíl od nich nevytvářejí samostatné žánrové vzorce. Veřejné nápisy tvoří z hlediska struktury, tematiky i funkce stylisticky heterogenní soustavu (Charciarek 2023).

Veřejné nápisy přitom vykazují mnoho stylových podobností s administrativními texty. Ty mají jednu společnou vlastnost – slouží ke komunikaci s úřady. Mezi administrativní texty patří například hlášení (pol. *raport*), soudní rozhodnutí (pol. *orzeczenie sądowe*), svědectví (pol. *świadectwo*), oznámení (pol. *zawiadomienie*), smlouva (pol. *umowa*), žádost (pol. *podanie*), dohoda (pol. *umowa*, *porozumienie*), stížnost (pol. *skarga*). Každý z těchto druhů textu má určitou funkci, strukturu a konkrétního adresáta. Administrativní texty lze považovat za formu aplikačního použití konkrétního zákona. V případě veřejných nápisů situace není tak jednoznačná. Do jisté míry mohou veřejné nápisy v různých segmentech veřejného prostranství odrážet platné právo a budou uplatňovány např. v restauraci, na tramvajové zastávce, na železničním nádraží nebo v nákupním centru. Bude to zákaz kouření v areálu, příkaz označit jízdenku v autobuse, povolení vjezdu do dvora apod. Nicméně veřejné nápisy neodrážejí pouze právní akty. Nápisy jako *Vchod vedle*, *Přijdu hned* nebo *Pozor – dveře se otevírají k vám* jsou spíše praktické rady a návody, jak se máme chovat na veřejnosti, jak postupovat v konkrétních situacích. Jsou více

[1] Jako veřejné nápisy označujeme obsah všech druhů vývěsních tabulek, štítků, vývěsek, oznámení, vyhlášek, vyzvání, pokynů atd., které se vyskytují v polském a českém městském prostoru. Nebereme v úvahu veškeré reklamy, inzeráty, plakáty, letáky, billboardy, programy a vlastní názvy.

https://doi.org/ 10.14712/24646830.2024.28

© 2024 The Author. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0).

výsledkem zdvořilostních a komunikačních norem než právních aktů. Když uvedeme české nápisy *zákaz lepení plakátů pod pokutou, zákaz vstupu podomním prodejcům, sem, zavírejte*, *šetři elektřinou*, *pouze východ*, *řidič je povinen uhradit cenu za parkování* a polské *pchać*, *posprzątaj po swoim psie*, *holowanie na koszt właściciela pojazdu*, *wejście obok*, *drzwi automatyczne*, *tu wolno palić*, bude zjevné, že různorodost nápisů vyplývá nejen ze specifiky komunikačního systému, ale i z druhu samotného aktu. Právě v porovnání s administrativními texty se vlastnosti nápisů ozřejmují.[2]

Podle Karla Hausenblase mají administrativní texty dvě základní funkce, zpravovací a působicí:

> […] hlavní váhu mají v komunikační praxi funkční styly zpravovací a působicí. Protože […] tradičně vydělované funkční styly jsou vlastně s výjimkou stylu uměleckého všechny jen určitými modifikacemi stylu zpravovacího (souvisícími hlavně se stupni intelektuální náročnosti), je potřebí obrátit pozornost zvláště na sféru stylu působicího. Faktoru působení, ovlivňování (řízení, přesvědčování nebo zase manipulování atd.) ve společenském styku lidí, a to jednotlivců i skupin a institucí, se věnuje hodně pozornosti v pracích o sociální komunikaci. Tak vznikl svého času […] pokus vyčlenit v rámci stylů funkčních nově funkční styl direktivní (řídicí). Je to styl instrukcí, příkazů, pokynů a zpětných hlášení atd., jimiž je řízena a kontrolována činnost kolektivů ve výrobě, státní správě, ve vojenství aj. Z hlediska úspěšného fungování společenských celků hospodářských, správních atd. je řídicí styl velice důležitý, není však jediným druhem působicího stylu […]. (Hausenblas 1972, 156)

Jak polské, tak české veřejné nápisy tvoří skupiny řečových aktů (zákazy, příkazy, žádosti/prosby, povolení/dovolení, oznámení, varování, rady, upozornění, návody, pokyny), které splňují funkce uvedené K. Hausenblasem**.** Analogicky k administrativním textům nápisy popisují realitu (*Vchod vedle*, *Pouze východ*, *Hlavní vchod*, *Provozní doba*; *Wejście obok*, *Wejście do budynku*, *Wyjście*, *Otwarte*), nebo motivují ke konkrétní činnosti (*Zavírejte*, *Očistěte obuv*, *Netahat*, *Cestující jsou povinni se za jízdy držet!*; *Pchać*, *Zachowaj czystość*, *Proszę wchodzić pojedynczo*, *Ciągnij*). Opodstatněné je tedy považování veřejných nápisů za specifické řečové akty, které mají jejich základní vlastnost – performativnost. Je nutno ujasnit, v čem tato specifická performativnost spočívá. V pragmatice jsou klasické řečové akty chápány jako realizace řeči mluvčím s cílem dosáhnout v určité komunikační situaci u adresáta zamýšleného efektu. Jinými slovy, vzorovou performativní výpověď lze pozorovat, když mluvčí (já) a adresát (ty) se nacházejí ve stejném prostoru (tady) a čase (teď). Ve veřejných nápisech se performativnosti dosahuje jinak. Neexistuje stejný prostor a čas, a navíc autor nápisu není přítomen fyzicky. Je to výsledek toho, že se nápisy uskutečňují pouze písemně. V tom se shodují s administrativními texty v institucionální komunikaci. Na rozdíl od typických řečových aktů chybí v nápisech důležitá složka mluvené komunikace – intonace. Interpunkčním znaménkem, které se používá v nápisech pro zdůraznění nebo posílení jejich významu, je vykřičník. V tradičním chápání se performativnost realizuje použitím přímých mluvních aktů s ilokučními slovesy v první osobě jednotného čísla, např. *zakazuji/zakazuję*, *doporučuji/radzę*, *prosím/proszę*, *žádám/proszę*, *oznamuji/zawiadamiam*, *dovoluji/pozwalam*, *přikazuji/nakazuję* apod.:

[2] V tomto článku se nepřihlíží k vizuálnímu ztvárnění (podoba, barva, velikost) veřejných nápisů.

Oznamuji všem žákům i rodičům, že jsem na pátek 2. 5. 2014 vyhlásila z provozních a organizačních důvodů ředitelské volno.
Žádám všechny nájemníky, když odemknou dveře, aby je netahali klíčem.
Szanowni klienci, uprzejmie informuję, że od dnia 01 kwietnia 2015 r. Oddział będzie czynny w godzinach od 10.00 do 17.00.

Je třeba konstatovat, že nápisy s ilokučními slovesy v první osobě jednotného čísla jsou výjimečné případy. Existují pro to dva důvody.

Zaprvé to je omezená plocha nápisu. Omezená plocha často vyžaduje maximální zkrácení textu nápisu, který je ze zásady krátký a stručný. Veřejný nápis nejednou obsahuje pouze jeden nebo dva výrazy: *vchod*, *táhnout, táhnout dveřmi, tlačit*; *wejście główne*, *pchać*, *ciągnąć*.

Zadruhé jde o vlastnosti jednotlivých ilokučních sloves. Některá slovesa nelze (nebo lze jen v omezené míře) použít performativně v nápisech. Proto se prakticky nevyskytují přímé performativní akty s ilokučními slovesy *upozorňuji/informuję, zakazuji/zakazuję*, *doporučuji/radzę*, *dovoluji/pozwalam*, *přikazuji/nakazuję*, *hrozím/grożę* či *varuji/ostrzegam* a performativnost se realizuje jiným způsobem. Tato slovesa se nahrazují jinými jazykovými prostředky. Specifika fungování nápisů ve veřejném prostoru způsobuje neosobní vyjadřování performativnosti, což ještě jednou vykazuje podobnost s administrativními texty, například se používá příčestí trpné: *Vstup zakázán*, *Volné pobíhání psů zakázáno!*, *Cyklistům vjezd povolen*; *Wstęp wzbroniony*, *Picie alkoholu w obrębie sklepu wzbronione*, *Akwizycja na terenie urzędu zabroniona*.

Místo performativně použitelných sloves se objevují substantiva od nich odvozená. Týká se to především sloves *zakazovat/zakazywać*, která jsou nahrazována příslušnými substantivy: *zákaz vstupu, zákaz kouření, zákaz plakátování*; *zakaz palenia*, *zakaz handlu bez zezwolenia*, *zakaz plakatowania*. U ostatních typů nápisů není situace tak jednoznačná. České substantivum *varování* se v nápisech užívá sporadicky, a to ještě jen jako jeho název: *varování – tento objekt je elektronicky střežen*, *varování – tyto prostory jsou nepřetržitě monitorovány bezpečnostní agenturou*, *varování – objekt střežen kamerovým systémem*. Polský protějšek nebyl ve shromážděných nápisech zaznamenán.

Analogicky se performativnosti dosahuje deverbativními substantivy *oznámení/zawiadomienie* a *upozornění/informacja*, která jsou názvy jednotlivých druhů nápisů:

Oznámení veřejnosti – V období od 21. 11. 2011 do 23. 11. 2011 bude z důvodu výměny oken uzavřeno pro klienty 5. Np. – žádáme veřejnost o pochopení a zvýšenou opatrnost při pohybu v budově.
Zawiadomienie – w dniu 15.01. (środa) w godz. od 14.10 do 14.20 odczytywane będą liczniki energii elektrycznej przy ulicy Jagiellońskiej 11. Zwracamy się z uprzejmą prośbą o umożliwienie naszym pracownikom dostępu do liczników. Z upoważnienia Tauron Dystrybucja S.A.
Upozornění – vstup pouze pro zaměstnance.
Upozornění – zákazníci, dovolujeme si vás upozornit, že můžete být při odchodu z naší prodejny vyzváni ke kontrole vašich zavazadel.
Informacja – Od 28.08.2020 r. Biblioteka będzie nieczynna z powodu remontu. Za utrudnienia przepraszamy.
Informacja – prosimy oczekiwać na tramwaj poza terenem sklepu! Dziękujemy za zrozumienie.

Prakticky jedinými slovesy, kterých se v českých a polských nápisech používá v první osobě jednotného čísla, a to ve velké míře, jsou *prosím* a *proszę*. Vyplývá to ze skutečnosti, že obě jsou

> nositelem určitého zmírnění kategorického příkazu nebo zákazu, zároveň však i exponentem formální zdvořilosti a určité distance (podobně i v obchodních dopisech a jiných písemnostech administrativního stylu: *odpovězte prosím obratem*). (Hoffmannová 1993,77)

Proto v direktivních veřejných nápisech je třeba *prosím* a *proszę* chápat spíše jako projev zdvořilosti než jako performativně užité sloveso. Svědčí o tom použití *prosím* s imperativem a *proszę* s infinitivem: *Vstupujte prosím jednotlivě*, *Dodržujte prosím 2 m odstup*, *Použijte prosím vedlejší vchod*; *Proszę zamykać drzwi*, *Proszę okazywać identyfikatory pracownikowi ochrony bez wezwania, Proszę wchodzić pojedynczo*.

Institucionální komunikace je chápána jako komunikace instituce s občanem, nebo naopak. V případě nápisů je situace složitá vzhledem k jejich velké rozmanitosti. Na jedné straně máme nápisy vytvářené určitými institucemi, na druhé vytvářené jednotlivými občany. Někdy je velice těžké zjistit, kdo je autorem veřejného nápisu. A to je zásadní rozdíl oproti administrativním textům, ve kterých je autor jednoznačně určen. Totéž platí i o adresátovi, který je vždy osloven. Ve všeobecných standardizovaných nápisech (cedule, tabulky, nálepky, štítky) účastníci komunikace (produktor a adresát) prakticky nejsou verbalizováni. Adresátem je každý občan, který nápis přečte. Ve vlastním zájmu by měl předmět sdělení respektovat. Na rozdíl od administrativních textů, ve kterých je adresátem obvykle jeden občan, v nápisech máme co do činění s kolektivním příjemcem. Vždy to bude větší nebo menší skupina lidí, například celá veřejnost, cestující, chodci, nájemníci, hoteloví hosté, zákazníci, řidiči apod. Tato skupina může být přímo oslovena v nápise, který je už konkretizován v určité situaci a nabývá individuální charakter: *omlouváme se zákazníkům, oznamujeme uchazečům o zaměstnání*, *oznamujeme všem odběratelům*; *prosimy lokatorów, prosimy wszystkich klientów, uprzejmie informujemy p.t. czytelników*.

Oslovení adresáta zároveň podněcuje uvedení autora nápisu, kterým je nejčastěji instituce nebo její představitelé.

Oproti administrativním textům zmíněným autorem nápisu může být také majitel domu, prodavačka v obchodě, soused z bytového domu či vlastník pozemku, a proto veřejné nápisy mají především organizační a pořádkový charakter.

Vzhledem k tomu, že veřejné nápisy mají výhradně psanou podobu, nedochází k přímému kontaktu mezi účastníky komunikace.[3] Přesto autor nápisu předpokládá, že adresát bude předmět sdělení respektovat a že se bude chovat odpovídajícím způsobem. Nerespektování obsahu nápisu může vést k negativním následkům, což platí obzvlášť pro zákazy, příkazy a varování. Mimochodem, následky nerespektování určitého chování se v nápisech přímo uvádějí: *zákaz parkování – vozidlo může být odtaženo*, *zákaz lepení plakátů pod pokutou*, *nerespektování zákazu bude pokutováno*; *zakaz dokarmiania gołębi pod karą grzywny*, *zakaz parkowania – grozi odholowaniem*, *zakaz wstępu – grozi zawaleniem*. Nepřímý kontakt tak neovlivňuje závaznost nápisů pro adresáty.

[3] To však nevylučuje skutečnost, že v některých situacích nápisy mohou být doprovodnou komunikací k přímé komunikaci a usnadňovat mezilidský kontakt.

Jak známo, administrativní komunikace je většinou obousměrná. Proto ne náhodou se v literatuře hovoří o interakčnosti a obousměrnosti tohoto druhu komunikace. V nápisech situace vypadá odlišně, protože příjemci nemají žádným způsobem možnost reagovat písemně[4] nebo ústně na jejich obsah. Není místo pro dodatečné vysvětlení, otázky, připomínky. Proto je tento druh komunikace jednosměrný a svým způsobem připomíná komunikaci v médiích. Rozdíl je ale v tom, že mediální informace může občan odmítnout, ale za nerespektování většiny nápisů nese odpovědnost on sám.

Autoři monografie *Stylistika mluvené a psané češtiny* píší:

> Veškerá institucionální komunikace je **veřejná** v tom smyslu, že si obě strany uvědomují, že nejde o běžné dorozumívání. Veřejná ve smyslu oficiální je i komunikace tváří v tvář mezi občanem a úředníkem v jeho kanceláři; obě strany se na ni mohou odvolávat při dalším jednání, i když s vědomím, že to druhá strana může popřít. Písemná i mluvená komunikace institucí s občany je však často neveřejná v tom smyslu, že je určena právě jen konkrétnímu adresátovi (např. předvolání k soudu) a že instituce mají zákonem danou povinnost chránit údaje o klientech. (Hoffmannová et al. 2016, 162; zvýrazněno autory)

Komunikace realizovaná nápisy je veřejná, adresát je většinou vymezen jako určitá skupina lidí, kterých se obsah nápisu nějak týká. Místem komunikace je veřejný prostor: bytový dům, restaurace, nádraží, hotel, kolej, úřad, škola, garáž, stadion, park, dětské hřiště, nemocnice, autobus, vlak apod**.** Nápisy se nacházejí uvnitř i venku: na dveřích, oknech, vratech, plotech, sloupech, stěnách, nástěnkách či na fasádách domů. Na rozdíl od typické institucionální komunikace se takováto komunikace nekoná v kancelářích a uskutečňuje se bez přímého kontaktu tváří v tvář. Proto lze konstatovat, že komunikace v nápisech probíhá poněkud anonymně. Autor očekává určitou změnu v chování adresáta na základě toho, co mu je sděleno v nápise. Naopak adresát musí počítat s tím, že autor nápisu má právo zakazovat, přikazovat, povolovat, varovat**,** sdělovat, doporučovat apod., protože má větší nebo menší moc.

S veřejností komunikace souvisí otázka vztahů mezi autory a adresáty nápisů. Ve sféře institucionální komunikace tyto vztahy mohou mít různou podobu a intenzitu. V české a polské literatuře je především konstatována asymetrie mezi účastníky tohoto druhu komunikace. Zdůrazňuje se asymetrie mezi institucí, a přesněji jejím zástupcem, a občanem. Píše o tom Ewa Malinowska:

> Polszczyzna urzędowa, należąca do sfery komunikacji oficjalnej (publicznej), związana jest z działalnością urzędów, kancelarii, biur. Osobliwością tej sfery jest zinstytucjonalizowany, formalny charakter. Jednym z uczestników komunikacji jest zawsze urząd (instytucja). Relacje miedzy podmiotami dyskursu urzędowego są hierarchiczne, obserwuje się dominację podmiotu instytucjonalnego. Nierównorzędność ról dyskursywnych związana jest z autorytetem władzy – podmiot instytucjonalny jest reprezentantem władzy i wyrazicielem jej woli. Działa w interesie państwa, samorządu, instytucji, którą reprezentuje. (Malinowska 2013, 467)

[4] V uvedené analýze se nezohledňují reakce na nápisy viditelné přímo na daném místě, jako jsou například žertovné poznámky nebo stížnosti.

V nápisech je vzhledem k jejich rozmanitosti situace složitější. Na jedné straně máme asymetrii, která vyplývá z moci autora nápisu, jenž má právo vyžadovat po adresátovi určité způsoby chování, a to pod hrozbou případných sankcí: *Cizím osobám vstup zakázán*, *Vjezd pouze na platné povolení*, *Zákaz kouření v celém objektu*; *Palenie wyrobów tytoniowych zabronione*, *Wjazd do ogrodu zoologicznego tylko za okazaniem przepustek*, *Teren budowy – wstęp wzbroniony*.

Na druhé straně máme symetrii, například v komunikaci obchod – zákazník, nájemník – nájemníci, která se realizuje prostřednictvím proseb, žádostí, doporučení, vzkazů a instrukcí. Za těchto okolností nelze předpokládat jakékoli sankce vůči adresátovi za nerespektování obsahu nápisu. Těžko si představit případné právní nebo finanční důsledky ignorování nápisů typu *Zavírejte prosím dveře!*, *Proszę zamykać drzwi!*, *Zatlačit silněji, prosím!, Proszę nie trzaskać bramą!*, *Šetři elektřinou!*, *Uvolněte prosím místo k sezení starším cestujícím! Ustąp miejsca starszym!* Samozřejmě nedodržování sociálních a zdvořilostních pokynů může mít a má za následek poškození reputace adresáta u veřejnosti. Každopádně nelze jednoznačně mluvit o asymetrickém postavení účastníků tohoto druhu komunikace.

Povšimněme si nyní toho, jakými rysy se vyznačuje lexikální složka nápisů. Ve větší míře než v administrativních textech se v nápisech projevuje jazyková ekonomie. Většinou je to následkem omezeného místa na ploše cedulky, tabulky, štítku apod.

Snaha o ekonomičnost vyjádření vede k užívání zkratek nebo zkratkových slov: *Úřad MČ Praha 10*, *ZŠ Brno Tuháčkova 25*, *Brněnské Komunikace a.s.*, *RPG Byty s.r.o.*, *Damos s.r.o.*, *spol. vlastníků*, *KHS Královéhradeckého kraje*, *ČEZ*; *Administracja DS Femina*, *Sosnowieckie Wodociągi S.A.*, *SM Żory*, *ZGM TBS w Częstochowie*, *Os. Księcia Władysława*, *MZBM*.

Stejně jako v administrativních textech se i v nápisech užívají ustálené obraty a fráze: *v případě nebezpečí*, *zneužití se trestá*, *z technických důvodů*, *z provozních důvodů*, *na vlastní nebezpečí*, *vzhledem k tomu*, *mimo provoz*, *děkujeme za pochopení*, *děkujeme za laskavost*, *dbejte zvýšené opatrnosti*, *pod pokutou*, *omlouváme se za způsobené komplikace*, *zajištění přístupu*; *w przypadku nieobecności*, *w związku z powyższym*, *ze względu na*, *za utrudnienia przepraszamy*, *pod odpowiedzialnością karną*, *uprzejmie informujemy*, *prosimy o wyrozumiałość*, *za wszelkie utrudnienia przepraszamy*, *prosimy o zachowanie ostrożności*.

Pro veřejné nápisy jsou příznačné také jednoslovné i víceslovné termíny, a to ze dvou důvodů. Zaprvé jsou termíny charakteristické pro administrativní texty a nápisy jsou jejích napodobením. Zadruhé jsou jazykovým prostředkem, který značně přispívá k ekonomičnosti vyjádření. Z těchto důvodů se v nápisech objevují termíny známé z administrativních textů: *odběratel*, *zákazník*, *rozestup*, *bytový vodoměr*, *nouzový východ*, *záchranná brzda*, *provozní řád*, *karanténa*, *prodejní plocha*, *platební karta*, *podomní prodej*, *bytový dům*, *mimořádné opatření*, *soukromé vlastnictví*, *služební prostor*; *klient*, *wodomierz*, *akwizycja*, *godziny pracy*, *teren sklepu*, *płatność kartą*, *dystans społeczny*, *teren prywatny*, *budynek mieszkalny*, *wyjście ewakuacyjne*, *droga wewnętrzna*, *przyjęcie towaru*, *licznik gazowy*, *kara finansowa*.

Na rozdíl od administrativních textů se ve veřejných nápisech prakticky neobjevují univerbizované výrazy. Zřejmě to vyplývá ze skutečnosti, že se autoři nápisů snaží napodobovat ty administrativní texty, ve kterých se užívá výlučně výrazů spisovných a kniž-

ních. To však neznamená, že se v nápisech neobjevují nespisovná nebo hovorová slova. Tato slova se používají v nestandardizovaných nápisech, které mají individuální autory. Ti mají různé jazykové dovednosti, slovní zásobu a komunikační schopnosti. Tyto faktory ovlivňují konečnou verzi nápisu. Zvláštnost veřejných nápisů spočívá ve větší nebo menší míře jejich individualizace, včetně lexikální roviny.

Jak je známo, v administrativní sféře se uplatňuje celá řada slohových a žánrových forem: protokol, zápis, rozsudek, smlouva, žádost, strukturovaný životopis, posudek, objednávka, nabídka, hlášení, stvrzenka, upomínka, faktura, oznámení, zpráva, inzerát, oběžník, výkaz apod. (Čechová et al. 2008, 238). Je příznačné, že z uvedených forem se jen jedna objevuje jako nápis: *oznámení*[5] a jeho polský protějšek *zawiadomienie*.[6] Tyto názvy často bývají v češtině nahrazeny slovem *upozornění* a v polštině výrazem *powiadomienie* (*informacja*). *Oznámení* a *zawiadomienie* se výrazně odlišují od ostatních nápisů. Především *oznámení* a *zawiadomienie* jsou administrativní slohové útvary, které jsou sestaveny z jednotlivých řečových aktů a podobají se úředním dopisům. To, co odlišuje nápis-oznámení od dopisu-oznámení, je kolektivní adresát a plné zveřejnění. Autorem nápisu-oznámení jsou nejčastěji společnosti (dodávka elektřiny a plynu, odvoz a likvidace odpadků, údržba a správa bytového domu, městská doprava) nebo instituce (městský úřad, bytové družstvo, vedení školy). Nápisy-oznámení jsou umístěny na dveřích a schodištích bytových domů, na dveřích a chodbách škol/institucí/úřadů, na autobusových/tramvajových zastávkách, v prostorech autobusových/vlakových nádraží, na stěnách budov. Uvedeme příklady českých a polských oznámení:

(1) OZNÁMENÍ O STĚHOVÁNÍ REFERÁTU HMOTNÉ NOUZE PRO OSTRAVU JIH – UPOZORŇUJEME, ŽE VE DNECH 17. 9. 2014 – 19. 9. 2014 BUDE REFERÁT HMOTNÉ NOUZE PRO OSTRAVU JIH UZAVŘEN. – VE VÝŠE UVEDENÝCH DNECH BUDE MOŽNÉ PODAT ŽÁDOSTI O DÁVKY HMOTNÉ NOUZE POUZE NA PRACOVIŠTÍCH 30. DUBNA 3130/2C, MORAVSKÁ OSTRAVA A OPAVSKÁ 1118/33, OSTRAVA PORUBA. – ODE DNE 22. 9. 2014 BUDE PRACOVIŠTĚ PŘESTĚHOVÁNO NA ADRESU: HUDEBNÍ 2, OSTRAVA – MARIÁNSKÉ HORY.

(2) OZNÁMENÍ O PLÁNOVANÉM PŘERUŠENÍ DODÁVKY ELEKTŘINY – JMÉNEM PROVOZOVATELE DISTRIBUČNÍ SOUSTAVY SPOLEČNOSTI ČEZ DISTRIBUCE, A. S., SI VÁS DOVOLUJEME PODLE § 25 ODST. 5 ZÁKONA Č. 485/2000 SB., V PLATNÉM ZNĚNÍ, TÍMTO ZPŮSOBEM INFORMOVAT O PLÁNOVANÉM PŘERUŠENÍ DODÁVKY ELEKTŘINY:
DATUM 24. 09. 2020 OD 7.30 HODIN DO 18.00 HODIN
OBEC / MÍSTNÍ ČÁST OSTRAVA – PORUBA
ULICE / DOTČENÁ LOKALITA / DOPLŇUJÍCÍ POZNÁMKY MAĎARSKÁ, MONGOLSKÁ, ŘECKÁ
VŠE V MÍSTĚ VYVĚŠENÍ OZNÁMENÍ

---

[5] *Oznámení – ‚listina, dopis, vývěska ap. oznamující něco*: svatební, úmrtní o.' (https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=ozn%C3%A1men%C3%AD&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no)

[6] *Velký slovník polského jazyka* uvádí slovo *zawiadomienie* s následujícím významem: ‚pismo oficjalnie zawiadamiające o czymś' (https://wsjp.pl/haslo/podglad/18533/zawiadomienie). Na rozdíl od českého protějšku se v tomto slovníku neuvádí možnost použití výrazu *zawiadomienie* jako nápisu.

PŘERUŠENÍ DODÁVKY ELEKTŘINY SE USKUTEČNÍ V SOULADU S USTANOVENÍMI § 25 ODST. 3 PÍSM. C) BOD 5 A PÍSM. D) BOD 6 ZÁKONA Č. 458/2000 SB. (ENERGETICKÝ ZÁKON), V PLATNÉM ZNĚNÍ, Z DŮVODU PROVÁDĚNÍ PLÁNOVANÝCH PRACÍ NA ZAŘÍZENÍ DISTRIBUČNÍ SOUSTAVY, A TO V NEZBYTNĚ NUTNÉM ROZSAHU S OHLEDEM NA ZÁKAZNÍKY. V TÉTO SOUVISLOSTI SI VÁS DOVOLUJEME ZÁROVEŇ UPOZORNIT, ŽE DOTČENÉ ZAŘÍZENÍ DISTRIBUČNÍ SOUSTAVY JE NUTNÉ I V TÉTO DOBĚ POVAŽOVAT ZA ZAŘÍZENÍ POD NAPĚTÍM, A PROTO VÁS ŽÁDÁME O DODRŽENÍ VŠECH ZÁSAD BEZPEČNOSTI A PROVEDENÍ OPATŘENÍ POTŘEBNÝCH K ZAMEZENÍ PŘÍPADNÝCH ŠKOD NA ZDRAVÍ A MAJETKU. DĚKUJEME VÁM ZA POCHOPENÍ. ČEZ DISTRIBUCE, A. S.

(3) ZAWIADOMIENIE – DO LOKATORÓW BUDYNKU ŁĄCZNA 2 A – INFORMUJEMY, ŻE W OPARCIU O USTAWĘ Z DNIA 21 CZERWCA 2001 R. O OCHRONIE PRAW LOKATORÓW, MIESZKANIOWYM ZASOBIE GMINY I O ZMIANIE KODEKSU CYWILNEGO (TEKST JEDNOLITY DZ. U. Z 2005 R. NR 31, POZ. 266 Z PÓŹN. ZM.), W DNIU 16.05.15 W GODZINACH OD 9.00 DO 12.00 ODBĘDZIE SIĘ PRZEGLĄD LOKALI. PO WCZEŚNIEJSZYM USTALENIU TERMINU LOKATOR POWINIEN UDOSTĘPNIĆ LOKAL W CELU DOKONANIA OKRESOWEGO PRZEGLĄDU WYPOSAŻENIA TECHNICZNEGO LOKALU. JEDNOCZEŚNIE BĘDZIE PRZEPROWADZONA WERYFIKACJA STANU ZASIEDLENIA. PRZEGLĄD BĘDZIE WYKONYWANY PRZEZ PRACOWNIKÓW MIEJSKIEGO ZAKŁADU ZASOBÓW LOKALOWYCH – ZAKŁAD BUDŻETOWY W SOSNOWCU. – W PRZYPADKU NIEOBECNOŚCI W DOMU PROSIMY O KONTAKT Z ADM – 6 PRZY ULICY GROTA ROWECKIEGO 59 W SOSNOWCU W CELU USTALENIA TERMINU PRZEGLĄDU. SOSNOWIEC, DNIA 07.07.2015 R.

(4) TAURON – ZAWIADOMIENIE O ODCZYCIE LICZNIKÓW ENERGII ELEKTRYCZNEJ – REJON DYSTRYBUCJI SOSNOWIEC INFORMUJE, ŻE W DNIU 06.02. (PIĄTEK) W GODZINACH 8.00–10.00 NASTĄPI ODCZYT LICZNIKÓW ENERGII ELEKTRYCZNEJ. – W PRZYPADKU NIEOBECNOŚCI W DOMU UPRZEJMIE PROSIMY O PODANIE STANU LICZNIKA TELEFONICZNIE ……, PRZEZ FORMULARZ NA STRONIE WWW.TAURON-DYSTRYBUCJA.PL LUB KORESPONDENCYJNIE NA ADRES SOSNOWIEC, UL. ANDERSA 14.

Je třeba zmínit, že nápisy-oznámení mohou mít také stručný a věcný obsah, ve kterém chybějí některé prvky,[7] například uvedení produktora, adresáta apod.:

(5) OZNÁMENÍ VEŘEJNOSTI – V OBDOBÍ OD 21. 11. 2011 DO 23. 11. 2011 BUDE Z DŮVODU VÝMĚNY OKEN UZAVŘENO PRO KLIENTY 5. NP. – ŽÁDÁME VEŘEJNOST O POCHOPENÍ A ZVÝŠENOU OPATRNOST PŘI POHYBU V BUDOVĚ.
(6) OZNÁMENÍ – OZNAMUJEME VÁM, ŽE OD DUBNA DO ČERVENCE 2016 BUDEME OPRAVOVAT FASÁDU DOMU.

(7) OZNÁMENÍ – TATO VRÁTNICE JE OD 4. 2. 2013 UZAVŘENA! VSTUP A VJEZD NA DLOUHODOBÉ I JEDNORÁZOVÉ POVOLENÍ JE UMOŽNĚN PŘES NÁHRADNÍ VSTUP.

[7] Na chybějící prvky je možné usoudit z umístění nebo ztvárnění nápisu.

(8) ZAWIADOMIENIE – DNIA 27.05. OD GODZ. 16.30 DO 16.40 BĘDĄ ODCZYTYWANE LICZNIKI ENERGII ELEKTRYCZNEJ W ZWIĄZKU Z PÓŁROCZNYM ROZLICZENIEM. PROSIMY O OBECNOŚĆ W DOMU LUB POZOSTAWIENIE STANU LICZNIKA W DRZWIACH BĄDŹ U SĄSIADA. PGE DYSTRYBUCJA S.A. ODDZIAŁ BIAŁYSTOK RE BIAŁYSTOK MIASTO UL. ELEKTRYCZNA 13 15-950 BIAŁYSTOK.

(9) PGE DYSTRYBUCJA S.A. – ODZIAŁ ŁÓDŹ – REGIOM ENERGETYCZNY ŁÓDŹ – WYDZIAŁ USŁUG DYSTRYBUCYJNYCH – ZAWIADOMIENIE – DNIA 11.03. OD GODZ. 8.00 DO GODZ. 11.00 BĘDĄ ODCZYTYWANE LICZNIKI ENERGII ELEKTRYCZNEJ W ZWIĄZKU Z PÓŁROCZNYM ROZLICZENIEM. PROSIMY O OBECNOŚĆ W DOMU.[8]

Jak v českých, tak v polských nápisech-oznámeních tvoří úvod hlavička *OZNÁMENÍ/ ZAWIADOMIENIE*, která může být rozšířena (častěji v češtině) o další upřesňující informace: *Oznámení o plánovaném přerušení dodávky elektřiny*, *Oznámení o stěhování referátu hmotné nouze pro Ostravu Jih*; *Zawiadomienie o odczycie liczników energii elektrycznej*, *Zawiadomienie o zebraniu właścicieli lokali*.

Pozornost upoutává hlavička *OZNÁMENÍ VEŘEJNOSTI*, která je právním termínem a používá se ve správním řádu (pol. *kodeks postępowania administracyjnego*). Lze předpokládat, že tato hlavička byla přenesena do nápisu z veřejné listiny. V daném nápisu je stop administrativního textu více, například oslovení *žádáme veřejnost*, všeobecně používané v souvislosti s činností produktora. V polských nápisech se případný protějšek *Ogłoszenie publiczne*[9] nepoužívá, ačkoli samotný termín se v polském správním řádu uplatňuje.

V uvedených nápisech-oznámeních je snadné vidět podobnosti s dopisy-oznámeními:

- Uvádějí se právní normy, na jejichž základě produktor postupuje (*v souladu s ustanoveními § 25 odst. 3 písm. c) bod 5 a písm. d) bod 6 zákona č. 458/2000 sb. (energetický zákon), v platném znění*; *podle § 25 odst. 5 zákona č. 485/2000 sb., v platném znění*; *w oparciu o ustawę z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego* (*tekst jednolity dz. u. z 2005 r. nr 31, poz. 266 z późn. zm.*);
- používají se slovesa v 1. os. pl. v souvislosti s činností produktora (*upozorňujeme*, *dovolujeme si vás upozornit, dovolujeme si vás informovat*; *informujemy*; *oznamujeme vám*, *žádáme veřejnost*; *prosimy o kontakt*, *prosimy o obecność w domu*, *uprzejmie prosimy o podanie stanu licznika*);
- používá se neosobní vyjádření *(bude možné podat žádosti*, *přerušení dodávky elektřiny se uskuteční; nastąpi odczyt*);
- používá se pasivum (*bude pracoviště přestěhováno*, *vstup a vjezd je umožněn*, *tato vrátnice je uzavřena*; *będzie przeprowadzona weryfikacja stanu zasiedlenia*, *przegląd będzie wykonywany przez pracowników miejskiego zakładu zasobów lokalowych*, *będą odczytywane liczniki energii elektrycznej*);
- používají se *zdvořilostní obraty (děkujeme vám za pochopení, dovolujeme si vás upozornit, dovolujeme si vás informovat*; *uprzejmie prosimy o podanie stanu licznika).*

---

[8] Hlavička *ZAWIADOMIENIE* se nachází uprostřed nápisu.

[9] V polském správním řádu se píše: „zawiadomienie stron o decyzjach i innych czynnościach organu administracji publicznej może nastąpić w formie publicznego obwieszczenia, w innej formie publicznego ogłoszenia […]“ (online), 29. 12. 2023. (https://lexlege.pl/kpa/art-49/)

Nacházíme ale také rozdíly mezi oběma druhy oznámení:

– V nápisech-oznámeních je uveden kolektivní adresát, nebo není vůbec zmíněn (*dotyčné osoby*; *obyvatelé ulic Maďarská, Mongolská a Řecká v Ostravě*; *lokatorzy budynku Łączna 2 A*);
– v nápisech-oznámeních může být produktor uveden obecně (*ČEZ Distribuce, A. S.; Referát Hmotné Nouze; Tauron Dystrybucja S.A.*; *ADM*[10]);
– nápisy-oznámení mohou mít podobu standardizovaného formuláře nebo plakátu (občas barevného).

Ze shromážděného materiálu vyplývá, že jako nápis funguje i další administrativní dokument – řád. Je třeba konstatovat, že existují různé druhy řádů: pracovní řád (pol. *regulamin pracy*), domovní řád (pol. *regulamin porządku domowego*), návštěvní řád parku (pol. *regulamin korzystania z parku*), vnitřní řád školní jídelny (pol. *regulamin stołówki szkolnej*), organizační řád nemocnice (pol. *regulamin organizacyjny szpitala*), provozní řád dětského hřiště (pol. *regulamin placu zabaw*) apod. Ne všechny zmíněné řády musejí mít podobu nápisu, výjimečně existují i jako dokumenty, například pracovní řád nebo organizační řád nemocnice. Zmíněné druhy řádů najdeme na různých veřejných místech: v parcích, na školních hřištích, na schodištích bytových domů, u bazénů apod. Příklady:

(10) **NÁVŠTĚVNÍ ŘÁD PARKU KARLOVO NÁMĚSTÍ (STŘEDNÍ ČÁST PARKU)**
VÁŽENÍ NÁVŠTĚVNÍCI,
VÍTÁME VÁS V PARKU KARLOVO NÁMĚSTÍ. PRO ZPŘÍJEMNĚNÍ VAŠEHO POBYTU I POBYTU TĚCH, KTEŘÍ PŘIJDOU POZDĚJI, VÁS PROSÍME O DODRŽOVÁNÍ PODMÍNEK TOHOTO NÁVŠTĚVNÍHO ŘÁDU, VYDANÉHO NA PODKLADĚ OBECNĚ ZÁVAZNÉ VYHLÁŠKY 6/2001 SB. HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY, O OCHRANĚ VEŘEJNÉ ZELENĚ:
V PARKU JE ZAKÁZÁNO:
1. POUŽÍVAT MOTOROVÁ VOZIDLA
2. VSTUPOVAT NA PLOCHY KVĚTINOVÝCH ZÁHONŮ
3. POŠKOZOVAT A ZNEČIŠŤOVAT POROSTY, ZAŘÍZENÍ A VYBAVENÍ
4. JEZDIT NA KOLECH, KOLEČKOVÝCH BRUSLÍCH, SKATEBOARDECH, KOLOBĚŽKÁCH A JINÝCH NEMOTOROVÝCH VOZIDLECH – NEPLATÍ PRO DĚTI DO 10-TI LET
5. JÍZDA OSOB NA TECHNICKÉM ZAŘÍZENÍ (OSOBNÍ PŘEPRAVNÍK SE SAMOVYVAŽOVACÍM ZAŘÍZENÍM NEBO OBDOBNÉ ZAŘÍZENÍ)
6. NECHAT VOLNĚ POBÍHAT PSY
7. KOUPAT SE V OKRASNÉM BAZÉNKU
8. STANOVAT, NOCOVAT, ROZDĚLÁVAT A UDRŽOVAT OTEVŘENÉ OHNĚ
9. POŘÁDAT PROPAGAČNÍ, REKLAMNÍ A JINÉ AKCE

V PARKU JE POVOLENO:
VSTUPOVAT NA TRÁVNÍKY
POKUD SE SETKÁTE S POŠKOZOVÁNÍM PARKOVÉ ZELENĚ NEBO VYBAVENÍ, OZNAMTE TO PROSÍM NEPRODLENĚ MĚSTSKÉ POLICII PRAHA – TELEFON 156.
PORUŠENÍ TOHOTO NÁVŠTĚVNÍHO ŘÁDU SE POSTIHUJE PODLE OBECNÝCH PŘEDPISŮ, PRO PODNIKAJÍCÍ FYZICKOU OSOBU PŘI VÝKONU SVÉ PODNIKA-

[10] ADM – Administracja Domów Mieszkalnych.

TELSKÉ ČINNOSTI NEBO PRÁVNICKOU OSOBU POKUTOU DO VÝŠE 200 000 KČ A U FYZICKÝCH OSOB POKUTOU DO VÝŠE 30 000 KČ.
DĚKUJEME VÁM, ŽE NÁVŠTĚVNÍ ŘÁD DODRŽUJETE.
SPRÁVU PARKU PROVÁDÍ ODBOR ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ÚŘADU MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 2, NÁM. MÍRU 20
JANA ČERNOCHOVÁ
STAROSTKA

(11) MIEJSKI OGRÓD ZOOLOGICZNY UL. KONSTANTYNOWSKA 8/10 94-303 ŁÓDŹ
REGULAMIN PLACU ZABAW
§ 1. PLAC ZABAW TO OGÓLNODOSTĘPNY TEREN PRZEZNACZONY DO ZABAWY DZIECI.
§ 2. DZIECI NA PLACU ZABAW MOGĄ PRZEBYWAĆ WYŁĄCZNIE POD OPIEKĄ OSOBY DOROSŁEJ.
§ 3. Z URZĄDZEŃ ZABAWOWYCH ORAZ WYPOSAŻENIA PLACU ZABAW NALEŻY KORZYSTAĆ ZGODNIE Z ICH PRZEZNACZENIEM.
§ 4. ZABRANIA SIĘ W SZCZEGÓLNOŚCI:
1) NISZCZENIA URZĄDZEŃ ZABAWOWYCH I WYPOSAŻENIA PLACU ZABAW;
2) ZAŚMIECANIA TERENU;
3) JAZDY NA ROWERACH, ŁYŻWOROLKACH I DESKOROLKACH – POZA MIEJSCEM DO TEGO WYZNACZONYM;
4) GRY W PIŁKĘ – POZA MIEJSCEM DO TEGO WYZNACZONYM;
5) WPROWADZANIA ZWIERZĄT;
6) PICIA ALKOHOLU I PRZEBYWANIA W STANIE NIETRZEŹWYM;
7) PALENIA PAPIEROSÓW.

§ 5. PO GODZINIE 22.00 OBOWIĄZUJE CISZA NOCNA.
§ 6. WSZELKIE NIEPRAWIDŁOWOŚCI NALEŻY ZGŁASZAĆ DO ZARZĄDZAJĄCEGO PLACEM ZABAW.
§ 7. TELEFONY ALARMOWE: 112
997 POLICJA
998 POGOTOWIE RATUNKOWE
896 STRAŻ MIEJSKA

Je třeba poznamenat, že žádná závazná forma či univerzální vzor českého a polského nápisu-řádu neexistuje. Nicméně nápis-řád do značné míry napodobuje podobu dokumentu-řádu, uvádí souhrn pravidel, podle nichž je třeba postupovat. Stejně jako dokument je nápis členěn do několika částí a zásadně zahrnuje články, odstavce a body.

Jeho funkcí v obou jazycích je uvedení zásad chování, práv a povinností osob na určených místech. Podle toho, čeho se týká, řád může mít menší nebo větší obsah. Rozsáhlý text řádu (někdy i několik stránek), jako je například pracovní nebo domovní řád,[11] prakticky neumožňuje vypracování nápisu. Omezená plocha nápisu způsobuje, že se například domovní řády někdy uvádějí ve zkrácené verzi jako shrnutí nejdůležitějších informací. Z tohoto důvodu má tento nápis občas v polštině název *WYCIĄG Z REGULAMINU DOMOWEGO.*[12]

[11] Vhodným příkladem je domovní řád, který představuje soubor pravidel pro chování jednotlivých nájemníků nebo vlastníků v bytovém domě, především pro užívání společných prostor.
[12] Podobný název nebyl ve sbírce více než 100 českých nápisů-řádů zaznamenán.

Jak je vidět, nápis-řád, stejně jako dokument-řád, představuje soubor zákazů, povinností či omezení. Jeho autory jsou úřady, instituce, společnosti, podniky, bytová družstva, ředitelství škol apod. Autory dvou uvedených nápisů-řádů jsou městské úřady (pražský a lodžský). Důležité je, aby nápis-řád byl zpracován v souladu s obecně závaznými právními předpisy a interními předpisy. Na rozdíl od oznámení, které může mít konkrétního a kolektivního adresáta, řád je vždy určen pouze kolektivu, není adresován jednotlivcům.

Specifické vlastnosti řádů jako administrativních textů jim neumožňují všeobecně fungovat jako nápisy (například pracovní řád). Proto pouze některé jejich druhy mají tuto podobu. Uvedené nápisy-řády mají rysy typické pro administrativní styl. Patří k nim v českém nápisu-řádu využití:

Odkazů na příslušné právní předpisy (*vyhláška 6/2001 Sb. hlavního města Prahy*);
- 1. os. pl. v souvislosti s činností produktora (*vítáme*, *prosíme*, *děkujeme*);
- 2. os. pl. v souvislosti s činností adresáta (*setkáte se*, *dodržujete*, *oznamte*);
- neosobních tvarů sloves (*je zakázáno*, *je povoleno*);
- infinitivu v zákazech (*jezdit*, *poškozovat*, *znečišťovat*, *vstupovat*, *pořádat*, *používat*, *jezdit*, *stanovat*, *nocovat*, *koupat se*, *rozdělávat*, *udržovat*);
- verbálních substantiv (*porušení*, *poškozování*, *dodržování, zpříjemnění*).

V polském nápisu-řádu využití:
- verbálních substantiv (*zaśmiecanie*, *niszczenie*, *wprowadzanie*, *palenie*, *picie*, *przebywanie*);
- neosobních tvarů sloves (*zabrania się*);
- modálních predikativ (*należy*);
- modálních sloves (*mogą*).

Jak je vidět, mezi uvedenými nápisy-řády existují podobnosti, ale také rozdíly.

Oba řády jsou sestaveny z jednotlivých řečových aktů a podobají se administrativním dokumentům.

Stejně jako v případě oznámení jsou autory nápisů-řádů úřady nebo instituce a jejich představitelé.

V českém nápisu-řádu se performativnosti dosahuje pomocí infinitivu, v polském pomocí verbálních substantiv.

V českém nápisu-řádu se adresát (na začátku a na konci) oslovuje a vyká se mu, což není typické pro dokument-řád. V protikladu k českému polský nápis-řád zahrnuje neosobní vyjadřování, ve kterém se popírá individuálnost odesílatele a adresáta. Přesto se ve větší míře podobá řádu-dokumentu.

Provedená analýza potvrzuje odlišnost a originalitu nápisů jako administrativních textů a zároveň oprávněnost jejich zkoumání v stylistické a pragmatické rovině.[13] Zároveň naznačuje, jak rozmanitý a vědecky zajímavý materiál veřejné nápisy představují. Jejich zkoumání může značně obohatit jak naše teoretické poznání stylu a vlastností veřejných nápisů, tak naše povědomí o tom, jak v různých situacích komunikuje současná česká a polská veřejnost.

[13] O tom psala již v roce 2004 v článku *Gatunki urzędowe na tle innych typów piśmiennictwa użytkowego – zarys problematyki* Maria Wojtaková (Wojtak 2004, 132–133).

LITERATURA

Čechová, M., Krčmová, M., Minářová, E. 2008. Současná stylistika. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Hausenblas, K. 1972. Učební styl v soustavě stylů funkčních. *Naše řeč* 55 (2–3): 150–158.

Hoffmannová, J. 1993. Funkce a významy výrazu *prosím* v mluveném dialogu. *Naše řeč* 76 (2): 75–82.

Hoffmannová, J., Homoláč, J., Chvalovská, E., Jílková, L., Kaderka, P., Mareš, P., Mrázková, K. 2016. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia.

Charciarek, A. 2023. *Polskie i czeskie napisy publiczne*. *Stylistyka i pragmatyka*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Malinowska, E. 2013. Styl – dyskurs – komunikacja urzędowa. In *Style współczesnej polszczyzny. Przewodnik po stylistyce polskiej*, ed. E. Malinowska, J. Nocoń a U. Żydek-Bednarczuk, 467–486. Kraków: Wydawnictwo Universitas.

Slovník spisovného jazyka českého (online), 27. 12. 2023. https://ssjc.ujc.cas.cz/

Wielki słownik języka polskiego (online), 27. 12. 2023. https://wsjp.pl/

Wojtak, M. 2004. Gatunki urzędowe na tle innych typów piśmiennictwa użytkowego – zarys problematyki. In *Język – prawo – społeczeństwo*, ed. E. Malinowska, 131–142. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

prof. dr. hab. Andrzej Charciarek
Instytut Językoznawstwa
Uniwersytet Śląski w Katowicach
andrzej.charciarek@us.edu.pl